Latvijas Bankas noteikumu projekta "Grozījumi Latvijas Bankas 2023. gada 18. decembra noteikumos Nr. 265 "Kredītriska pārvaldīšanas noteikumi"" anotācija

Nosaukums	Grozījumi Latvijas Bankas 2023. gada 18. decembra noteikumos Nr. 265 "Kredītriska pārvaldīšanas noteikumi" (turpmāk – noteikumu projekts)
Dokumenta veids	Latvijas Bankas noteikumi
Izdošanas pamatojums	Kredītiestāžu likuma 34.[2] panta ceturtā daļa un 55. pants
Mērķis un būtība	Latvijas Bankas 2023. gada 18. decembra noteikumu Nr. 265 "Kredītriska pārvaldīšanas noteikumi" (turpmāk – noteikumi) prasības ir saistošas Latvijas Republikā reģistrētām kredītiestādēm un tām ieguldījumu brokeru sabiedrībām, kuras minētas Eiropas Parlamenta un Padomes 2019. gada 27. novembra regulas (ES) 2019/2033 par prudenciālajām prasībām ieguldījumu brokeru sabiedrībām un ar ko groza regulas (ES) Nr. 1093/2010, (ES) Nr. 575/2013, (ES) Nr. 600/2014 un (ES) Nr. 806/2014 1. panta 2. un 5. punktā (turpmāk abas kopā – iestāde). Lai pilnveidotu kredītriska pārvaldības regulējumu, nodrošinātu tā atbilstību aktuālajām Eiropas Savienības prasībām un uzraudzības praksei, kā arī precizētu atsevišķus tiesību normu piemērošanas aspektus, Latvijas Banka ir izstrādājusi noteikumu projektu. Ar noteikumu projektu noteikumos tiek veikti gan redakcionāli, gan saturiski papildinājumi, kas vērsti uz vienveidīgāku prasību interpretāciju, samērīgāku piemērošanu un uzraudzības efektivitātes paaugstināšanu. Noteikumu projektā iestrādātas tiesību normas, lai: 1) papildinātu noteikumu 2. punktu ar moratorija definīciju, kā arī papildinātu noteikumus ar 2.[1] punktu, kas precizē kredīta mājokļa iegādei un patēriņa kredīta definīcijas uz aizņēmējiem vērsto instrumentu (BBM – *borrower based measures*) prasību kontekstā, salāgojot tās ar Latvijas Bankas noteikumiem, kas regulē Kredītu reģistra darbību; 2) precizētu noteikumu 6. punktu, nepiemērojot noteikumos minētās uz aizņēmējiem vērsto instrumentu prasības kredītiem, kuri izsniegti citās dalībvalstīs; 3) ieviestu redakcionālus precizējumus ar mērķi salāgot noteikumu 11. punkta prasības ar Latvijas Bankas 2024. gada 16. decembra noteikumu Nr. 371 "Kredītiestāžu pārvaldības sistēmas noteikumi" 8.2. apakšpunktu, kur atbilstoši Eiropas Banku iestādes (turpmāk – EBI) 2021. gada 2. jūlija pamatnostādņu Nr. EBA/GL/2021/05 "Pamatnostādnes par iekšējo pārvaldību" 13. punktā minētajām definīcijām ir noteikti divi līmeņi – vēlme uzņemties risku (*risk appetite*) un riska kapacitāte (*risk capacity*); 4) ieviestu redakcionālus precizējumus ar mērķi salāgot noteikumu 59. un 128. punkta, 164.3. apakšpunkta, 233., 250. un 251. punkta prasības ar grozītajām prasībām un definīcijām, kas noteiktas atbilstoši spēkā esošajam regulējumam;

	5) svītrotu noteikumu 28.7. apakšpunktu, jo tajā noteiktās prasības dublē Kredītiestāžu likuma 34.[2] panta pirmās daļas un Latvijas Bankas 2024. gada 30. septembra noteikumu Nr. 321 "Kredītiestāžu kapitāla pietiekamības novērtēšanas procesa noteikumi" 5. punkta prasības; 6) papildinātu noteikumus, ņemot vērā EBI 2025. gada 8. janvāra pamatnostādnēs Nr. EBA/GL/2025/01 "Pamatnostādnes par vides, sociālo un pārvaldības (VSP) risku pārvaldību" noteiktās prasības, t. sk. par kvantitatīvu kredītriska novērtēšanas rādītāju izstrādi identificētajiem būtiskajiem vides riskiem un informācijas par kredītriska avotu, kas saistīti ar VSP faktoriem, iekļaušanu iestādes vadības informācijas sistēmā; 7) precizētu atsauces uz prasībām par to, kā iestāde apvieno divus vai vairākus klientus savstarpēji saistītu klientu grupā, kā arī izstrādā procedūru savstarpēji saistītu klientu grupu identificēšanai. Šāds precizējums nepieciešams, jo sākotnēji minētās prasības tika noteiktas EBI 2018. gada 23. februāra pamatnostādnēs Nr. EBA/GL/2017/15 "Pamatnostādnes par savstarpēji saistītiem klientiem saskaņā ar Regulas (ES) Nr. 575/2013 4. panta 1. punkta 39. apakšpunktu", tomēr vēlāk daļa no minētajās pamatnostādnēs noteiktajām prasībām tika iekļauta Komisijas 2023. gada 6. decembra deleģētajā regulā (ES) 2024/1728, ar ko Eiropas Parlamenta un Padomes regulu (ES) Nr. 575/2013 papildina attiecībā uz regulatīvajiem tehniskajiem standartiem, kuros precizē to, kādos apstākļos ir izpildīti nosacījumi savstarpēji saistītu klientu grupu identificēšanai; 8) papildinātu noteikumu 43. punktu, paredzot iespēju piemērot šajā punktā minētos maksimālos atmaksas termiņus kredītam mājokļa iegādei un patēriņa kredītam gadījumos, kad tiek veikts atkārtots aizņēmēja kredītspējas novērtējums; 9) precizētu noteikumu 70. punktā minētās atkāpes noteikšanu attiecībā uz fiziskajām personām no jauna piešķirto kredītu apmēra piemērošanu, paredzot to aprēķināt no prudenciālās konsolidācijas grupas līmeņa vai subkonsolidēti, ja iestāde ir pakļauta konsolidētajai uzraudzībai, vai individuāli, ja iestāde nav pakļauta konsolidētajai uzraudzībai; 10) papildinātu noteikumu 81. punktu ar regulāro izdevumu piemēriem, kas jāņem vērā, vērtējot aizņēmēja, kas ir patērētājs, kredītspēju. Papildinājums nepieciešams Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvas (ES) 2023/2225 par patērētāju kredītlīgumiem un ar ko atceļ direktīvu 2008/48/EK (turpmāk – CCD2) ieviešanas kontekstā, jo CCD2 prasības netiek piemērotas 2. panta 2. punkta g) apakšpunktā minētajiem nomas vai līzinga līgumiem, kuros pienākums vai iespēja iegādāties līguma priekšmetu patērētājam nav noteikti ne pašā līgumā, ne kādā citā atsevišķā līgumā. Tas nozīmē, ka patērētāja maksājumi par šāda veida līgumiem ir regulārie izdevumi, kas nav saistīti ar parāda atmaksu, bet ir ņemami vērā, vērtējot kredītspēju; 11) papildinātu noteikumus ar 7.[1] nodaļu "Moratorija piemērošana", kas noteiks likumā vai uz tā pamata izdotajā normatīvajā aktā (*legislative*) paredzētā pagaidu moratorija piemērošanas nosacījumus, iestādes rīcību attiecībā uz kredītu līgumu grozījumu

	piemērošanu un finansiālo grūtību pazīmju identificēšanu moratorija nosacījumu ietvaros. Jaunās prasības ir nepieciešamas, lai ieviestu visām iestādēm (gan nozīmīgajām, gan mazāk nozīmīgajām) vienotus principus, kas būtu piemērojami likumā noteiktajā krīzes situācijā (*event based*) vai apstākļos (*conditions based*). To cēloņi var būt dažādi: ģeopolitisko risku vai ar klimata pārmaiņām saistīto risku materializēšanās, pandēmija, iesaukšana armijā u. c. Moratorija priekšrocības attiecas uz visiem aizņēmējiem, kas atbilst attiecīgajā likumā vai uz tā pamata izdotajā normatīvajā aktā noteiktajiem kritērijiem, neatkarīgi no aizņēmēja saistību neizpildes statusa, ja vien attiecīgajā likumā nav paredzēts šāds kritērijs vai ierobežojums. Jāuzsver, ka moratorija piemērošana nav attiecināma uz jauniem kredītiem, par kuriem lēmums pieņemts pēc attiecīgā notikuma vai apstākļu iestāšanās. Tāpat moratorija priekšrocības attiecas tikai uz tādiem kredīta līguma grozījumiem, kas paredz noteikumu 165. punktā minētās izmaiņas maksājumu grafikā; citi kredīta līguma noteikumi vai nosacījumi, piemēram, procentu likme, nebūtu jāmaina, ja vien šādas izmaiņas nav paredzētas vienīgi tam, lai mazinātu moratorija negatīvo ietekmi uz aizņēmēja naudas plūsmu pašreizējo neto vērtību, kas tiek aprēķināta, lai novērtētu, vai pārskatīšanas pasākumu rezultātā tiek samazinātas parādnieka finanšu saistības, un ir iestājusies saistību neizpilde. Novērtējot aizņēmēja vai riska darījuma (kredīta) klasifikāciju, jāņem vērā, ka moratorija piemērošana nav pamats automātiskai aizņēmēja vai riska darījuma (kredīta) statusa vai klasifikācijas uzlabošanai vai pasliktināšanai. Ja individuālā izvērtējuma rezultātā iestāde secina, ka kredīta līguma nosacījumu pārskatīšana ir saistīta tikai ar moratorijā noteikto, iestāde var neatzīt aizņēmēju par nonākušu finansiālās grūtībās; 12) papildinātu noteikumu 222. punktu, nosakot, ka šā punkta prasības turpmāk tiek piemērotas tikai iestādēm ar paaugstinātu NPL aktīvu īpatsvaru, kas aprēķināts saskaņā ar noteikumu 224. punktā minēto metodiku. Tādējādi tiek piemērotas Eiropas Centrālās bankas 2025. gada 10. decembra pamatnostādnes (ES) 2025/2595 par nacionālo kompetento iestāžu uzraudzības pieeju attiecībā uz mazāk nozīmīgu uzraudzīto iestāžu turēto ienākumus nenesošo riska darījumu segumu (ECB/2025/40) 3. panta 2. punkta a) apakšpunktā nacionālajai kompetentajai iestādei paredzētās izvēles iespējas; 13) aizstātu noteikumu 255. punktā vārdu "pusgadā" ar vārdu "gadā", tādējādi mainot kredītriska stresa testēšanas biežuma minimālās prasības un samazinot iestādēm administratīvo slogu; 14) papildinātu noteikumu 256. punktu, ieviešot elastīgāku un proporcionālāku pieeju stresa testēšanas scenāriju un parametru apstiprināšanai, kā papildu iespēju nosakot to, ka stresa testēšanas scenārijus (t. sk. parametrus un pieņēmumus) var apstiprināt arī valdes iecelta komiteja. Šīs atkāpes rezultātā noteikumu 29.4. apakšpunktā pie valdes atbildības jomu un pienākumu uzskaitījuma tiek svītrots vārds "scenārijus". Šis ir redakcionāls labojums, kas neatceļ valdes atbildību par stresa testēšanas scenāriju apstiprināšanas procesa izstrādes noteikšanu iestādē.

	Pienākums scenārijus apstiprināt valdei vai tās ieceltai komitejai tiek saglabāts noteikumu 256. punktā. Šīs izmaiņas ir neliela atkāpe no EBI 2018. gada 19. jūlija pamatnostādņu Nr. EBA/GL/2018/04 "Pamatnostādnes par iestāžu spriedzes testiem" prasībām, kas pamatota ar administratīvā sloga samazināšanu iestāžu valdes līmenī. Deleģējot šo funkciju valdes ieceltai komitejai, kuras sastāvā bieži vien ir arī vismaz viens valdes loceklis, tiek saglabāta pienācīga pārraudzība un saikne ar augstāko vadību, vienlaikus nodrošinot efektīvāku un elastīgāku lēmumu pieņemšanas procesu. Vienlaikus šāda pieeja nezaudē atbilstību pamatnostādņu būtībai, jo iestādes valdes loma tiek nodrošināta ar skaidri definētu deleģējumu, regulāru pārskatu sniegšanu un valdes galīgo atbildību par stresa testēšanas ietvaru. Tādējādi komitejas līmenī iespējams nodrošināt arī lielāku tehnisko kompetenci un detalizētāku iesaisti scenāriju izstrādē, un tiek panākts līdzsvars starp efektīvu pārvaldību, risku kontroles kvalitāti un samērīgām prasībām, aizvien sasniedzot prudenciālās uzraudzības mērķus; 15) papildinātu noteikumu 265. pantu ar norādi, ka, veicot vides scenāriju analīzi (t. sk. stresa testēšanu un noturības analīzi), jāņem vērā EBI 2025. gada 4. novembra pamatnostādnēs Nr. EBA/GL/2025/04 "Vides scenāriju analīzes pamatnostādnes" noteiktās prasības; 16) veiktu citus redakcionālus precizējumus. Kopumā noteikumu projektā ietvertie grozījumi precizē esošo regulējumu, ievieš jaunas prasības atbilstoši aktuālajai Eiropas Savienības tiesiskajai un uzraudzības videi, kā arī nodrošina samērīgāku un elastīgāku prasību piemērošanu, vienlaikus saglabājot finanšu sistēmas stabilitāti un sasniedzot prudenciālās uzraudzības mērķus.
Leģitīmais mērķis	Noteikumu projekta leģitīmais mērķis ir citu personu tiesību aizsardzība un sabiedrības labklājības nodrošināšana. Latvijas Banka, īstenojot finanšu tirgus uzraudzību, nodrošina finanšu sistēmas stabilitāti un ilgtspējīgu attīstību, kas ir būtiska valsts ekonomikas attīstībai kopumā. Efektīva uzraudzība veicina sabiedrības uzticēšanos finanšu tirgum, tā dalībniekiem un Latvijas Bankai kā uzraugam, kas nodrošina to darbības atbilstību normatīvajiem aktiem un sabiedrības interesēm. Indivīdam kā finanšu sistēmas dalībniekam ir tiesības paļauties uz to, ka finanšu tirgus tiek uzraudzīts taisnīgi un efektīvi. Nepietiekama uzraudzība var mazināt uzticēšanos finanšu sistēmai un atturēt personas no dalības tajā. Nosakot finanšu tirgus dalībniekiem prasības un uzraugot to ievērošanu, Latvijas Banka īsteno Latvijas Bankas likumā noteikto pienākumu – veicināt ieguldītāju un noguldītāju interešu aizsardzību, kā arī finanšu tirgus stabilitāti un ilgtspējīgu attīstību.

	Atbilstoša kredītriska pārvaldīšana nodrošina, ka iestāde savlaicīgi identificē un adekvāti novērtē riskus, korekti atspoguļo kapitāla pietiekamības un citus normatīvajos aktos noteiktos rādītājus, kā arī veicina efektīvu, uz ilgtspējīgu attīstību vērstu un piesardzīgu darbību.
Samērīgums	Noteikumu projekts nosaka iestādēm saistošas minimālās kredītriska pārvaldīšanas prasības. Šīs prasības var radīt iestādēm papildu administratīvo un finansiālo slogu, jo tām jāpielāgo pārvaldības sistēmas, procesi un resursi. Līdz ar to noteikumu projekts var skart iestāžu saimnieciskās darbības brīvību, kas ietilpst Satversmes 105. panta tvērumā. Ierobežojums tiek noteikts ar Latvijas Bankas izdotu ārējo normatīvo aktu – noteikumiem, kuru izdošanas deleģējums paredzēts Kredītiestāžu likuma 34.^{2} panta ceturtajā daļā un 55. pantā. Noteikumu projektā ietvertās prasības ir formulētas skaidri un paredzami, lai iestādes varētu saprast tām uzlikto pienākumu saturu un savlaicīgi organizēt to izpildi. Vienotu un saistošu prasību noteikšana kredītriska pārvaldīšanai ir piemērots līdzeklis leģitīmā mērķa sasniegšanai, jo tas nodrošina vienādus minimālos standartus kredītriska identificēšanai, novērtēšanai, uzraudzībai un kontrolei. Šāds regulējums mazina risku, ka kredītrisks tiek pārvaldīts neatbilstoši normatīvo aktu prasībām, kas savukārt var ietekmēt kapitāla pietiekamības rādītāju un citu prudenciālo rādītāju pareizību, kā arī radīt operacionālos un reputācijas riskus. Latvijas Banka izvērtēja arī alternatīvus, iestādēm saudzējošākus līdzekļus, tostarp juridiski nesaistošu vadlīniju vai ieteikumu izdošanu, kā arī jautājuma risināšanu individuālu uzraudzības pasākumu ietvaros. Šie līdzekļi nesasniegtu leģitīmo mērķi tādā pašā kvalitātē, jo nenodrošinātu visām iestādēm līdzvērtīgi piemērojamas, saistošas un efektīvi kontrolējamas minimālās prasības. Tādējādi mazāk ierobežojošs līdzeklis, kas leģitīmo mērķi sasniegtu tādā pašā kvalitātē, nav konstatēts. Vienlaikus noteikumu projektā paredzētais ierobežojums ir samērīgs. Sabiedrības ieguvums no regulējuma – augstāks noguldītāju un ieguldītāju aizsardzības līmenis, uzticēšanās finanšu tirgum stiprināšana un stabilāks finanšu sektors – ir lielāks par iestādēm radīto papildu slogu. Papildu slogs ir attaisnojams, jo prasības attiecas uz iestādēm – profesionāliem tirgus dalībniekiem, kuru darbība jau pakļauta prudenciālajai uzraudzībai, – un tās ir nepieciešamas, lai novērstu būtiskus riskus finanšu tirgus drošai un stabilai darbībai. Līdz ar to noteikumu projektā ietvertie pienākumi atbilst samērīguma principam.
Spēkā stāšanās	Noteikumu projekts stāsies spēkā nākamajā dienā pēc publicēšanas oficiālajā izdevumā "Latvijas Vēstnesis" atbilstoši Latvijas Bankas likuma 8. panta otrajai daļai.
Ietekme uz Latvijas	Normatīvā akta izdošana neietekmēs Latvijas Bankas budžeta ieņēmumus un izdevumus.

Bankas budžetu	
Administratīvā sloga un izmaksu novērtējums (tirgus dalībniekiem)	Noteikumu projektā ietvertās prasības, t. sk. prasības saistībā ar izmaiņām iekšējos procesos, radīs papildu administratīvo slogu iestādēm, uz kurām ir attiecināmas noteikumu projekta prasības. Administratīvās izmaksas precīzi nav aprēķināmas, jo tās šajā gadījumā atkarīgas no vairākiem faktoriem, piemēram, no tā, vai noteikumu projektā ietverto prasību ieviešanai iestāde izmantos iekšējos vai ārējos resursus, no nepieciešamības pielāgot informācijas tehnoloģiju sistēmas, darbinieku apmācību vajadzībām vai pārskatu un dokumentācijas prasībām. Prognozējams, ka iestāžu administratīvās izmaksas būs samērojamas ar to kredītriska pārvaldīšanas procesa izvēli, kā arī būs proporcionālas to iespējām un ieguvumiem no kredītriska pārvaldīšanas.
Saistītie dokumenti	Ar noteikumu projektu saistītie dokumenti: 1) Latvijas Bankas 2024. gada 16. decembra noteikumi Nr. 371 "Kredītiestāžu pārvaldības sistēmas noteikumi"; 2) EBI 2025. gada 8. janvāra pamatnostādnes Nr. EBA/GL/2025/01 "Pamatnostādnes par vides, sociālo un pārvaldības (VSP) risku pārvaldību"; 3) EBI 2025. gada 4. novembra pamatnostādnes Nr. EBA/GL/2025/04 "Vides scenāriju analīzes pamatnostādnes"; 4) Latvijas Bankas 2018. gada 18. janvāra noteikumi Nr. 160 "Kredītu reģistra noteikumi"; 5) Komisijas 2023. gada 6. decembra deleģētā regula (ES) 2024/1728, ar ko Eiropas Parlamenta un Padomes regulu (ES) Nr. 575/2013 papildina attiecībā uz regulatīvajiem tehniskajiem standartiem, kuros precizē, kādos apstākļos ir izpildīti nosacījumi savstarpēji saistītu klientu grupu identificēšanai; 6) EBI 2026. gada 29. aprīļa pamatnostādnes Nr. EBA/GL/2017/15–rev1 "Pamatnostādnes par savstarpēji saistītiem klientiem saskaņā ar Regulas (ES) Nr. 575/2013 4. panta 1. punkta 39. apakšpunktu".
Saskaņošana ar Eiropas Centrālo banku	Noteikumu projektu nav nepieciešams saskaņot ar Eiropas Centrālo banku.
Saskaņošana ar citām publiskām un privātām personām	Noteikumu projekts tiks publicēts Latvijas Bankas tīmekļvietnes www.bank.lv sadaļas "Tiesību akti" apakšsadaļā "Sabiedrības līdzdalība". Vienlaikus par noteikumu projektu un notiekošo sabiedrības līdzdalību tiks informēta Latvijas Finanšu nozares asociācija, kā arī ārpus asociācijām esošās iestādes, kurām būs saistoša noteikumu projektā ietverto prasību izpilde.
Saskaņošanas rezultāti	Informācija tiks aktualizēta pēc sabiedrības līdzdalības beigām.